

Festskrift

i anledning af

Grundejerforening Slotsfruens Vænge

100 Årsdag 2015

2. udgave

VED Slotsfruens Vænges 100 ÅRSDAG

Et jubilæum eller rund fødselsdag giver en god anledning til at skue tilbage og undersøge den første tid; hvordan begyndte det egentlig? Således også når vores grundejerforening, Slotsfruens Vænge, i år 2015 kan fejre sin 100 års fødselsdag.

Det har været en spændende udfordring at dykke ned de gamle arkivalier, fra skrøbelige vandskadede protokoller, over arkivkasserne i Københavns Stadsarkiv til de digitaliserede arkiver og den glimrende database Starbas, som er en søgeportal for flere kommunale arkiver.

Det har ikke altid været nemt at finde sagerne, men også at finde ud af hvilke sager, der er registrerede. Til denne opgave har jeg fået fremragende hjælp af

Christian Kirkeby, lokalhistoriker

Kirsten Wegeland, AC-fuldmægtig, Byplan Nord, Njalsgade 13

Helga Mohr, arkivar i Københavns Stadsarkiv

Malene Dalgaard Nielsen, bibliotekar, Husum Bibliotek

Uden deres hjælp var dette næppe blevet skrevet. Så stor tak for det!

Fremstillingen starter med et historisk rids, der forklarer, hvorfor vores grundejerforening områdemæssig ser ud, som den gør. Derefter omtales nogle interessante sager. En særligt delikat sag er vejenes navne, hvor det virkelig har været muligt at følge slagets gang. Vejenes forfatning og bataljen desangående med naboforeningen har også kunnet belyses i detaljer. Sidste sag handler om indførelse af stilleveje, hvilket også kaldte på stærke følelser.

Man vil her lede forgæves efter en oversigt over tidligere formænd, kontingenters størrelse og hvornår, der blev lavet fortove, indlagt vand, gas og el, samt gadebelysning. Al dette kunne godt have været med, men er fravalgt af pladsmæssige grunde.

Åvendingen i august 2015

Jan Steffensen

2. Udgave: Nogle beløb er rettet og der er tilføjet en nærmere omtale af Otto Mackeprang.

Grundejerforeningen Slotsfruens Vænge - historisk forløb

1536 Reformationen

Som følge af reformationen blev alt bispegods med tillæggende lagt ind under kronen. Men kirkens fald betød ikke bortfald af "afgiften" tiende. Bønderne skulle fortsat føre hvert tiende neg af kornafgrøden til kirkeladerne og herudover afgive hvert tiende nyfødt kvæg. Eneste forskel var, at kongemagten trådte i bispernes sted.¹

Dette gjaldt således også for landsbyen Husum beliggende i Brønshøj Sogn. Og i det sydvestligste hjørne af matrikel nr. 16's jorde ligger det område, der omfatter først Parcellforeningen Slotsfruens Vænge og senere Grundejerforeningen Slotsfruens Vænge, klemmt inde mellem den meget senere anlagte Frederikssundbane, Harestrup Å med Slotsherrensbro og Ålekistevej, som senere fik navneforandring til Slotsherrensvej.

1782 Udskiftningen

*"Husum blev udskiftet i 1782, men ingen ville flytte ud. Som udskiftningskortet viser, lå byens gårde tæt sammen, ja nogle var endda bygget sammen. Man følte sig nærmest som en stor familie, og tanken om at skulle bo alene langt ude på marken uden daglig kontakt med sine naboer, stod for den tids mennesker som noget rædselsfuldt, og ingen overtalelse nyttede. Derfor blev myndighederne tvunget til at udstykke landsbyen som en stjerne, hvor gårdene stadig lå i byen, mens marken strakte sig kilometerlangt ud mod nabobyernes skel. Det var ikke særlig praktisk, men hellere det end at skulle flytte ud, mente de Husum gårdmænd."*²

På fig.1 ses et matrikelkort fra 1809, hentet på Starbas.

Matrikel nr. 16 var på 50 tønder land og ejedes først af en Rasmus Hansen, hvis efterkommere solgte jorden til udstykning omkring 1912 til en grosserer P. C. C. Schmidt.

1879 Frederikssundbanen

*"Allerede i 1869 kom de første tanker om at etablere en jernbane mellem Frederikssund og København. Men som andre planer blev de ikke til noget på grund af manglende kapital. Først den 11. maj 1876 fik Det Sjællandske Jernbaneselskab koncession på Frederikssundbanen. Banen blev indviet den 17. juni 1879. De sjællandske baner overtages af staten i 1880."*³

Banen skar lige igennem Husums jorde, se matrikelkort fra 1888 fig. 2. Man kan nu tydeligt se, at Slotsfruens Vænge udgøres af den del af den oprindelige matrikel nr. 16, senere matrikel nr.469, som ligger mellem åen, jernbanen og Slotsherrensvej. En pudsig ting er, at jernbanen afskar en lille trekant af matrikel nr. 17, og dette område er det eneste, der ikke har en grundejerforening, sikkert pga. størrelsen! Området er den bebyggelse, der ligger op til jernbanen med frisør mm.

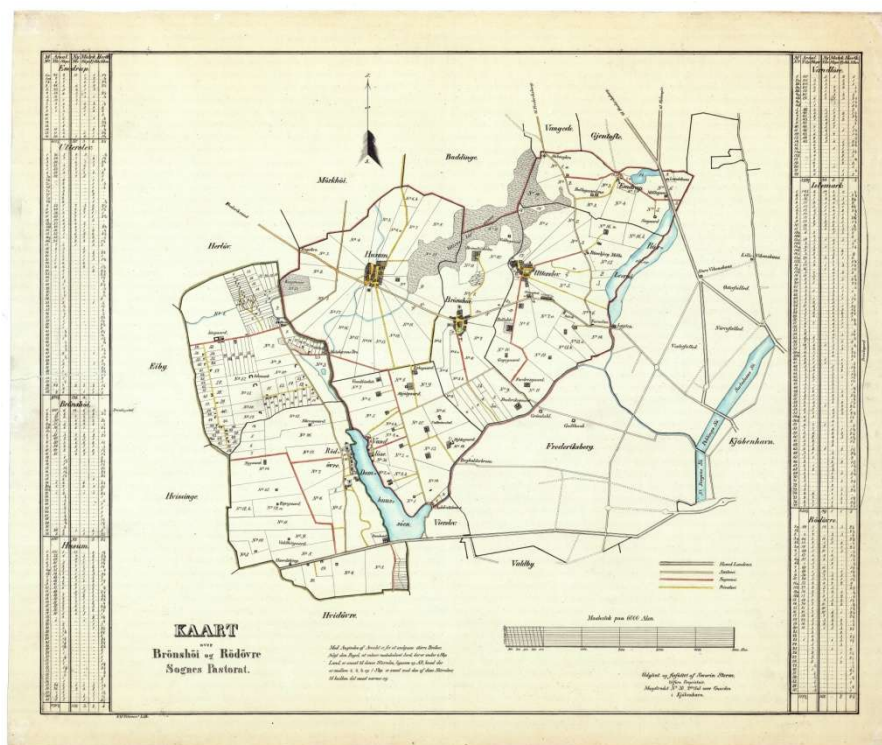
¹ Se Politikens Danmarks Historie side 129-132

² Husum Landsbyen der forsvandt side 11

³ <http://egedalleksikon.dk/index.php/Frederikssundbanen>

forbedret folkesundhed.⁴ Byen havde derfor brug for en udvidelse af dens areal. Allerede i 1894-1898 havde magistraten foretaget store arealopkøb i Utterslev og Emdrup, og i 1899 indledtes den manøvre, der skulle sørge for indlemmelse af store arealer fra de omkringliggende kommuner. Man manglede plads til bla. hospitaler, kirkegårde, gasværker og til villakvarterer, og indlemmelsen skulle ske inden områderne fik købstadsmæssig karakter. Sognerådet i Rødovre-Brønshøj var på den anden side i store økonomiske problemer, da det landkommunale skattesystem ikke var godt nok til at kunne dække udgifterne til skoler, vandaflledning og administration af den voksende befolkning. Så der var enighed om, at en indlemmelse var en god idé, men man manglede det lovmæssige grundlag herfor. 3.april 1900 blev fremsat 3 love, som stort set var udformet af magistraten. Bekendtgørelse kom 18. april med virkning 1. januar 1901 for Brønshøj distrikt. Det blev ikke hele Rødovre-Brønshøj sogn, der blev indlemmet. Annekssoget Rødovre kom ikke med. Man syntes, at Harrestrup Å var en naturlig kommunegrænse. Ifl. borgmester Borup var det næsten en menneskekærlig handling at indlemme nabokommunerne!⁵

Se fig.3 for Sognekort over Rødovre-Brønshøj fra 1850.

Figur 3

1908-1909 Konkurrence om en gade- og bebyggelsesplan

Efter indlemmelsen og erhvervelsen af de mange grunde, beskæftigede magistraten og borgerrepræsentationen sig med efter hvilke principper byens udvikling skulle forme sig. Man

⁴ Da København fik vokseværk, side 9

⁵ Da København fik vokseværk, side 13-15

udskrev derfor i januar 1908 en international konkurrence om en generalplan i målestok 1:10000 med særdeles detaljerede krav. Der indkom 19 forslag med 261 tegninger, og vinderen var projektet 'Urania' af stadsgeometer Carl Strinz fra Bonn. Planen var karakteriseret ved et nærmest labyrintisk gadenet med kurver og slyngninger.⁶

Konkurrencen fik en vejledende betydning for byplanlægningen og hovedformålet, nemlig at undgå kaos i byggeudviklingen, blev opnået.

Pga. ejendomsgrænser blev planen ikke gennemført, men den har dog sat sig sine spor i byplanlægningen. Ekspropriation var mulig, men dyr, da grundejerne kunne kræve *hele* ejendommen overtaget. Det blev nemmere ved love af 1923 og 1934. Oprindeligt var der krav om en vejbredde på 30 alen (18,83 m). Det blev så sat ned til 20 alen (12,55 m), hvilket sparede penge til vejanlæg. Til gengæld fik kommunen via en villaservitut orden på byggeriet. Endelig blev kravet om 20 alen i 1910 sat ned til 16 alen (10,04 m) mod at udlægge særlig brede veje, pladser eller grønne anlæg.⁷ Det er grunden til, at vi har plænen på Dyssevænget, ligesom de to andre naboforeninger har deres grønne anlæg.⁸ De 10,04 meters vejbredde fik fornyet aktualitet i 1948 angående hjørneforskæringer. Herom senere!

1911-1915 Slotsfruens Vænges fødsel

Det var jo hele gårde, der udstykkedes, og driftige folk som P. C. C. Schmidt opkøbte matrikler, udstykkede dem i mindre grunde, som så blev solgt via parcellforeninger. Grundene blev pålagt tinglyste villaservitutter, og kommunen fik påtaleret, dvs. ret til at håndhæve de tinglyste servitutter.

Vejnettet var et mosaikarbejde, der blev gennemført stykkevis. Ejerne fik en landinspektør til at udarbejde et vejforslag, som så stadsingeniøren kunne ændre med henblik på at vejnettet skulle hænge sammen med naboforeningen.⁹

Det sidste blev dog intet problem for vort område, da de tre naboforeninger Slotsfruens Vænge, Danas Park og Kransager Villaby oprindeligt blev udstykket af samme person, nemlig den før omtalte grosserer P. C. C. Schmidt, som ejede matrikelnumrene 469, 472 og 476. Det fremgår af kortet side 23.

Det er ikke meget, jeg har kunnet opspore om grosserereren, men han levede 1873-1938, og han blev i 1907 medejjer af firmaet P. WELDING's EFTERFØLGERE-Melforretning en gros.¹⁰

Første gang man støder på ham angående matrikel nr. 469, er i 1911, hvor han forhandler med magistraten. Det drejer sig om, at kommunen vil have en strimmel jord langs Harestrup Å af hensyn

⁶ København-De indlemmedes distrikters byplanmæssige udvikling 1901-1941, side 22-23

⁷ København-De indlemmedes distrikters byplanmæssige udvikling 1901-1941, side 49

⁸ Christian Kirkeby: Emdrue og oppe på bjerget side 42

⁹ København-De indlemmedes distrikters byplanmæssige udvikling 1901-1941, side 57-58

¹⁰ KRAK, Danmarks ældste forretninger 1950, side 622

København, den 24de Oktober 1911.

Undertegnede Ejer^{er} af Matr. Nr. 469 af Husum erklærer sig villig til - om Magistraten maatte ønske det - at indgaa paa et Magelæg, hvorved ^{sig} ~~vi~~ af nævnte Ejendom afgiver til Magistraten ca. 51000 Kv. Alen beliggende langs med Vandværkets Kanaler mod at faa overdraget et Areal af Størrelse ca. 15000 Kv. Alen af Magistratens Grundstykke Matr. Nr. 3a og 158 af Vandløse beliggende ved Vandløse Byvej mellem ca. 400 og ca. 700 Alen fra Aalekistevej.

Paa Magelægsarealerne skal lægges Villaservitut.

Køber og Sælger deltager med Halvdelen af Udgifterne til de over Mageskiftegrænserne faldende Veje, saaledes at den først byggende staar i Forskud indtil den anden Part bygger.

Magistraten indgaar for sit Vedkommende paa, at samtlige Veje foreløbig anlægges i 16 Alens Bredde.

Vejene, som berøre det os af Matr. Nr. 3a og 158 overdragne Areal anlægges dog først naar Magistraten maatte forlange det.

Dette Tilbud vedstaa^{sig} ~~vi~~ indtil 1ste Januar 1912.

P. G. Schmidt
Vestergade. 108. I

Henhører til Københavns Magistrats 4te Afd.
Skrivelse af 7-11-1911 til Mag. 2te Afd.

Mag. 4. Afd. $\frac{538}{1911}$ 257 $\frac{28}{10}$ Stkd. J. No. $\frac{533}{1911}$ 221 $\frac{94}{1912}$ 30/5

Figur 4

Allerede inden vejanlægget var blevet deklareret, startede salget af grundene i 1912:

Parcelforeningen „Slotsfruens Vænge“,

*beliggende ud til Ræfæstestevej, Københavns Grund, kun faa Minutter fra
Husum Station, Omnibus fra Frederiksberg til Ræfæstestevej samt Jernbane til
Vanløse Station.*

Parcellerne udbjdes paa meget gunstige Betingelser til smaa Priser.

*Ingen Byggepligt. Ingen Solidaritet. Afdrag 12 Kr. maanedlig med
Indskud af 25 Kr.*

Nærmere Oplysninger ved Henvendelse paa

Foreningens Kontor:
Vesterbrogade 108¹.

Kontortid 9-11 Formiddag.

Telefon Central 7477.

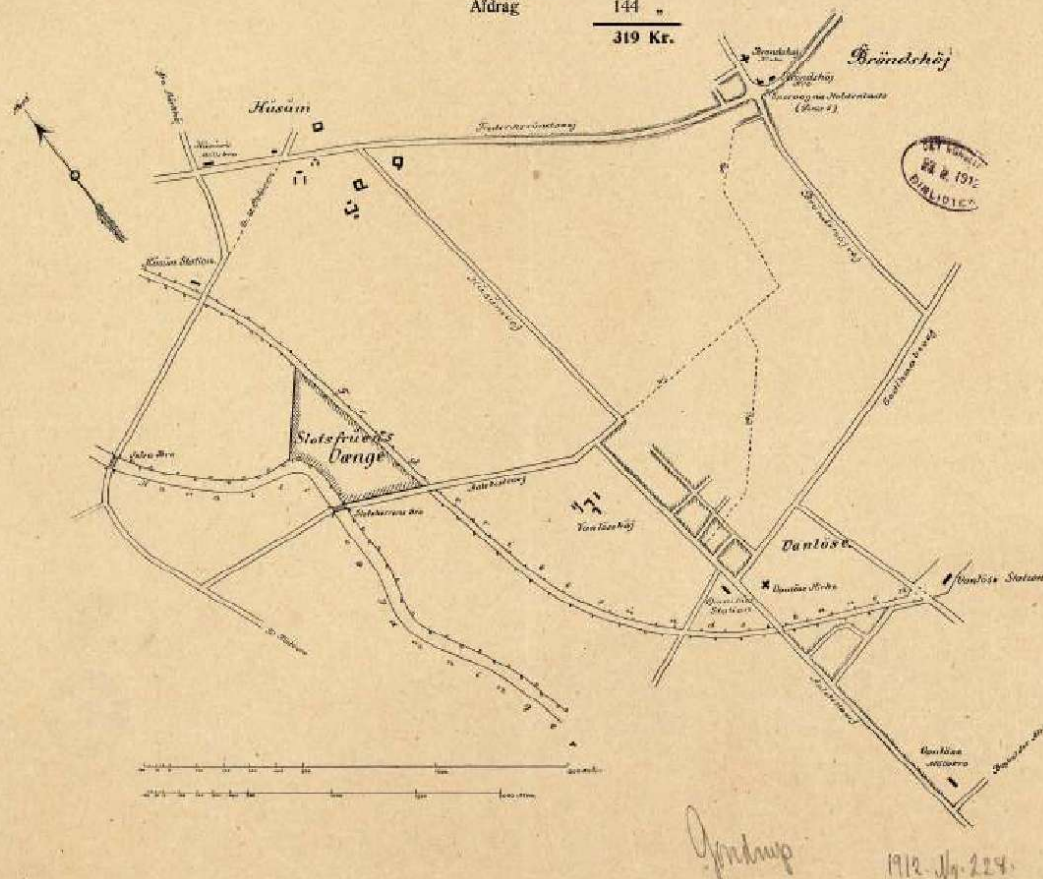
Obs:

Parcellerne der er paa 3500 □ Alen ($\frac{1}{2}$ Td. Land) sælges til en Pris à 35 Øre pr. □ Alen, hvilket udgør 1225 Kr. Disse afvikles ved et Indskud paa 25 Kr. samt et maanedlig Aldrag paa 12 Kr.

Grundsælgeren afskriver som en Rentegodtgørelse 150 Kr. saasnart et Indskud paa 25 Kr. er betalt.

Parcelkjøberen der i Kontanter har betalt 169 Kr. i Løbet af det første Aar, staar altsaa godskreven saaledes:

betalt i Indskud	25 Kr.
Rentegodtgørelse	150 "
Afdrag	144 "
	319 Kr.

Altså:

"Parcelforeningen Slotsfruen Vænge udbyder Parceller på meget gunstige Betingelser til små Priser. Ingen Byggepligt. Ingen Solidaritet. Afdrag 12 kr. maanedlig med Indskud af 25 Kr."

De 72 parceller var på 3500 □ alen, svarende til $\frac{1}{4}$ tønde land, eller 1379 m². Prisen var 35 øre per □ alen, så en grund kostede 1225 kr., svarende til godt 76.000 nutidskroner og de 12 kr. til 750 kr. Man måtte ikke bygge sommerhus eller helårshus, før gælden var betalt og skøde udstedt.

Hvem var det så, der købte disse grunde *"kun få Minutter fra Husum Station, Omnibus fra Aalekistevej samt Jernbane fra Vanløse Station"*?

Ser man i de gamle protokoller fra 1912-1913, kan man se, at det var ganske almindelig borgere, der gerne ville erhverve en landlig grund uden for byen, en børstenbinder, en installatør, en snedkermester, en skibssingeniør, en malermester og en grosserer. De kom fra mange forskellige kvarterer i København.

En betingelse for udstykningen var, at der skulle tinglyses en vejdeklaration. Denne og den tilhørende plan kan ses på figur 7 og figur 8 side 18-19.

1915 Grundejerforeningen Slotsfruens Vænge stiftes

Det har ikke været muligt at finde referat fra den konstituerende generalforsamling, men i foreningens vedtægter § 8 nævnes, at den fandt sted 11. marts 1915. Kontingentet blev ifl. protokollen sat til 12 kr. årligt, der skulle betales i 4 rater á 3 kr.

Bolignød

"Første verdenskrig havde en særdeles negativ indflydelse på boligsituationen i København:

Den store krig ude i verden var Danmark ikke deltager i, men den havde gjort nogle landsmænd hovedrige, og nu skulle det vise sig, at den også udløste en omfattende bolignød blandt jævne mennesker. Og hvordan krigen kunne blive direkte årsag til bolignøden i København var let at forklare.

De nyrige havde lejet sig ind i de store, kostbare lejligheder, hvor husværterne havde skruet prisen voldsomt i vejret, og når mange almindelige mennesker på grund af dyrtiden så sig nødsaget til at flytte og indrette sig i en billigere og mindre bolig, udløste det en reaktion ned gennem samfundet.

Efter flyttedagen 1916 kunne man på rådhuset registrere to hundrede husvilde familier med 900 børn. Det var fortvivlende, og det skulle blive meget værre i de følgende år, for nybyggeriet kunne slet ikke leve op til behovet for boliger. Der var fortsat en strøm af indvandrere fra provinsen, og nu kom der tillige mange russere og polakker og den slags. De var flygtet fra uhyrlige tilstande på deres hjemegn, men nogen hjertelig velkomst fik de ikke i køen af boligsøgende.

En del af byens skoler blev indrettet til husvildeboliger. Ikke godt for undervisningen og ikke godt for beboerne, hvorimod fangerne godt kunne leve med, at hjemløse småbørnsfamilier flyttede ind i Kvindefængslet på Christianshavn." ¹¹

Antal husvilde i København steg fra 14 familier i 1916 til 1547 i 1920, og bolignøden bevirkede, at parcelejere i stort antal flyttede ind i de såkaldte 'selvbyggerhuse' uden byggetilladelse.

Myndighederne var godt klar over, at der måtte gøres noget, og i et cirkulærer af 30. november 1920 blev der givet forskellige lempelser mht. grundstørrelse og mht. byggetekniske krav. Hermed blev mange selvbyggerhuse lovliggjort. ¹²

Selvom mange huse således blev lovliggjort, er det bemærkelsesværdigt, at der i Kraks Hus-register fra 1927 kun er registreret en ejer på Slotsherrens Allé (den sydlige del af Åvendingen), nemlig en anlægsgartner, og på hele Slotsfruens Allé (Dyssevangen) kun tre, nemlig et postbud i nr.31, en tømremester i nr. 6 og en købmand i nr.46. I året 1930 er der på Åvendingen opregnet 2, nemlig nr. 35 og 46, og på Dyssevangen kun 4, nemlig numrene 6,14,31 og 46. Det må så være de huse, der blev bygget som helårshuse og med udstedt skøde. Det fremgår af folketællingen *samme* år 1930, at 14 ejendomme på Åvendingen og 22 ejendomme på Dyssevangen havde fastboende. Spangen optræder heller ikke her.

Udfyldes af Lejlighedens Indehaver! Det statistiske Departement Schema Løbe Nr. (Paareres af Ejeren)

Udfyldes af Lejlighedens Indehaver! } Gadens (Vejens, Torvets) Navn *Dyssevangen Nr 5 Hjørnet* Nr. *skæne Etage*

Folketællingsskema

ved

Folketællingen i Københavns Kommune

den 5. November 1930.

Lejlighedens Indehaver er under Bodeansvar forpligtet til at drage Omsorg for, at alle til Lejligheden hørende Personer paaføres Skemaet, og at samtlige Rubrikker udfyldes tydeligt, nøjagtigt og fuldstændigt. Efter Udfyldningen afleveres nærværende Skema sammen med Skattevæsenets Skema til Husejeren (eller dennes Repræsentant); saafremt Skemaerne nedlægges i den medfølgende Konvolut, og denne lukkes, maa Lejlighedens Indehaver forinden Afleveringen til Husejeren udfylde Konvolutens Forside.

Tvivsspørgsmaal med Hensyn til Folketællingsskemaernes Udfyldning besvares ved Henvendelse til Statistisk Kontor, Bernstorffsgade 17, Telefoner 15100 og 9569.

Regler for Skemaets Udfyldning.

1) Dette Skema udfyldes af Lejlighedens Indehaver den 5. November. Behov Løgende, Husassistenten o. l. til Lejligheden hørende Værelse, som er beliggende andetsteds i Bygningen udenfor den egentlige Lejlighed, paaføres de paagældende alligevel dette Skema sammen med Lejlighedens øvrige Beboere.

Bor der to Familier i Lejligheden, opføres begge Familier med en Linies Mellemrum paa Skemaet paa sædvanlig Vis, men for den indlogerede Familie tilføjes yderligere i Rubrik 2: „Indlogeret Familie“.

2) Paa Skemaet opføres

dels A: Alle Personer, der paa Tællingsdagen er til Stede paa Tællingsstedet, selv om de har fast Bopæl andetsteds. Enhver Person „er til Stede“ paa det Sted (hos den Husstand, det Hotel, Skib o. s. v.), hvor han Natten mellem den 4. og 5. November har haft Natteleje, eller, hvis han ikke denne Nat har haft Natteleje (Personer paa Rejse m. v.), paa det Sted, hvor han først tager ind den 5. November. — Det bemærkes, at for de Personer, der har fast Bopæl andetsteds, oplyses den faste Bopæl i Rubrik 4, medens denne Rubrik lades ubesvaret af alle andre.

dels B: Alle Personer, der har fast Bopæl paa Tællingsstedet, selv om de ikke er til Stede paa Tællingsdagen; for saadanne Personer skrives „Nej“ i Rubrik 5a og „fraværende“ i Rubrik 5b (ligesom det midlertidige Opholdssted saavidt muligt oplyses).

3) Skemaets Rubrikker udfyldes løvrigt som nærmere angivet i Rubrikernes Overskrifter. — I Rubrikken for Erhvervet (14) maa det lægges, at hver enkelte Livsstilling, Forretning m. m. angives. Det maa tydeligt kunne ses, baade hvilket Fag man arbejder i, og hvilken Stilling man indtager i Faget, f. Eks. Bankdirektor, Bankassistent (ikke Direktør eller Assistent alene), Skomagermester — Skomagersvend, Arbejdsmand ved Jordarbejde (ikke Arbejdsmand alene) o. s. fr.

Løvrigt henvises til Rubrikens Overskrift, ogsaa med Hensyn til Erhvervsangivelsen for dem, der hovedsageligt lever af Formue, Understøttelser o. l., endvidere for forhenværende Næringsdrivende o. l., der baade maa angive deres forhenværende Livsstilling med vedføjet forhenværende, og hvad de nu lever af. Se endvidere Skemaets Rubrik 15, hvori skal opføres Navnet og Adressen paa den Virksomhed, som Personer uden selvstændig Bedrift arbejder for, med nøjagtig Angivelse af Virksomhedens Art; altsaa f. Eks. Børnemeister & Wains Maskinfabrik, Overgaden neden Vandet 9, Manufakturhandler G. Petersen, Nørregade 45.

4) I Henhold til Lov om Værnepligt af 8. Juni 1912 § 41 er enhver Mandsperson i Alderen 18—36 Aar, selv om han er udslettet af Rullen, pligtig at opføre sig med fulde Navn og rette Rullebetegnelse paa den Skemaet vedhængende Blanket vedrørende Værnepligten. Overtrædelse af denne Pligt medfører Bødestraf fra 2 Kr. til 100 Kr. Rullebetegnelsen opgives efter Indtægtsbevis, Soldaterbog, Søfartsbog, Tjenestedygtighedsbrev eller Afskedsbrev. Udlændinge, der ikke er tilført Rullen, maa opføres paa Blanketten med Angivelse af Nationalitet.

Opmærksomheden henledes paa, at Udlændinge, der har fast Bopæl i Danmark, under Straf-ansvar har Pligt til at anmelde sig til Optagelse i Rullen.

Figur 6

¹¹ Jørgen Larsen Derfor blev 900 små københavnere husvilde i 1916

¹² København-De indlemmedes distrikters byplanmæssige udvikling 1901-1941, side 60-61

Vejnavne i Slotsfruens Vænge

For navngivning af vejnavne gjaldt loven fra 14. december 1857 i følge hvilken private veje frit kunne navngives af ejerne. Man kunne koordinere det med kommunen, men det var man ikke forpligtet til. Formodentlig har grosserer P. C. C. Schmidt selv valgt navnene til vejene i de tre parcellforeninger, for den vej, der nu hedder Byporten hed indtil 1927 ... P. C. Schmidts Allé! I det hele taget var det prangende navne, alléer og boulevarder, disse grusveje fik. Eller de var navngivet efter nordisk mytologi: Uffe, Dana Toke, Hamlet, Adil og Frodes Allé. Alt dette blev ændret i 1927. da en ny navnelov trådte i kraft. Inden da luftede borgmester Jensen på et møde i Borgerrepræsentationen sin frustration vdr. 8 veje i Interessentselskabet 'Quintos' grund i Husum:

"Ved disse var at bemærke, at Kommunalbestyrelsen ganske vist kan vedtage Navne, men de paagældende Vejejere behøver ikke at rette sig derefter, men Kommunalbestyrelsen kan kun fastsætte Navnene paa offentlige Gader, saa hvis de private ikke vil finde sig i de Navne, Kommunalbestyrelsen fastsætter, bliver der ikke noget af disse. Men Kommunalbestyrelsen har ganske vist den Glæde, at den naar engang senere Gaderne bliver offentlige, kan forandre Navnene".¹³

Med loven om vejnavne af 31. marts 1926, § 9 fik kommunen mulighed for at rette op på dette:

§ 9

"Til alle private Gader, Veje, Pladser og Stier, der udlægges efter denne Lovs Ikrafttræden, skal Kommunalbestyrelsens Godkendelse af Navne indhentes. Det kan, for saa vidt angaar private Gader m. v., hvortil Kommunalbestyrelsen ikke tidligere har godkendt Navne, af Magistraten paabydes Ejerne af disse Gader m.v. at søge Navne godkendt af Kommunalbestyrelsen.

Kommunalbestyrelsen kan dog ogsaa paa egen Haand fastsætte og forandre Gadebenævnelserne, naar den finder Anledning dertil. De af Kommunalbestyrelsen vedtagne Navne maa ikke senere forandres uden dennes Samtykke." Om ændringerne i vejnavnene oplyser Christian Kirkeby:

"Grunden til navneændringen var, at der var for mange enslydende vejnavne, så post til folk kom til de forkerte adresser. Det gjorde, at et samarbejde kommunerne i Storkøbenhavn blev enige om, at 280 vejnavne skulle ændre navn. Her skulle der i København ændres 122 vejnavne og de øvrige i kommuner (Frb., Gentofte, Gladsaxe, Rødovre, Hvidovre og Tårnby). Når alle jeres vejnavne blev ændret, var det fordi jeres systemvejnavne har oprindelse i nordisk mytologi og de hører til på Ydre Nørrebro nord for Nørrebrogade. Når man navngiver et større antal veje i større nybebyggelser, prøver man at finde et tema. Hos jer vest for S-banen er det terrænet og markveje, - desuden læg mærke til at ingen af vejnavnene ender på vej".¹⁴

Det fremgår af et bestyrelsesmødereferat fra 6. april 1927, at kommunen fik nedsat en kommission angående vejnavne, og at formanden allerede havde protesteret. Han mente, at navnene skulle bevares, og at kommunen allerede havde godkendt de anvendte navne. Omvendt mente kommunen,

¹³ Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger, 74 Aargang 1913-14,

¹⁴ Christian Kirkeby, tidlige medlem af vejnavnævnets i mail af 2. marts 2015

at de endnu ikke anlagte veje lignede alléer, hvortil formanden svarede, at når de bliver anlagt, bliver der plantet vejtræer. Herefter synes Slotsfruens Vænge at være koblet af. I en nylig fundet korrespondance fra 1927 fremgår det, at navneændringerne blev til i et godt samarbejde mellem Danas Park og Kransager Villaby på den ene side og Fællesudvalget angaaende Gaders Benævnelse. I brev fra 19. januar 1927 ses de første forslag:

Hr.
Sekretær O. Mackeprang.

Hermed Kortene tilbage. Jeg kunde foreslaa følgende Navne, som vistnok kunde falde i Traad med Deres:

For Slotsherrens Allé plus Danas Boulevard: Naverskaftet (hyppigt dansk Marknavn, om krummede Stykker, jfr. Vimmelskaftet. Nav er ogsaa Navn paa et Bor). Aavending (særlig kendt fra Fyn, Navn paa Tværagre, hvor der vendes med Ploven). Vinklen, Engvinklen, Vrattet (s.Bet. som Aavending).

Slotsfruens Allé: Højaasen, Magleassen, Tjørnaasen (for at bevare Ordet Aas). Strimlen.

Tokes Allé: Tværager, Tværskifte, Skotvej (sidste brugt i jyske Stednavne om Forbindelsesvej mellem to Veje), Spangen (Gangbræ over Aaen).

Aakildevej: Aakrogen.

Med venlig Hilsen

Deres ærbødige

Gunnar Knudsen.

En skrivelse af 5. marts fra grundejerforeningerne Kransager Villaby og Danas Park ved O. Mackeprang, stilet til Fællesudvalget angaaende Gaders Benævnelse indeholder mange interessante oplysninger.

Det fremgår at indstillingen er fremkommet 'efter *forudgaaende Forhandlinger*' og således ikke et diktat fra magistratens side. Der kommer så en omhyggelig begrundelse for de nye vejnavne bl.a. ved henvisninger til Markbogen for Husum Ejerlav 1682, hvor man finder 'Døys Aasz', der bliver til Dyssevænget. Tillige bemærkes det, at Aavendingen er blevet forslået af sekretær for Danas Park, der skrev brevet af 19. januar.

Da man gerne ville føre begge vejnavne, Aavendingen og Dyssevænget, hele vejen igennem, ønsker man at Slotsfruens Vænge giver tilladelse til at navnene hhv. Slotsherrens Allé og Slotsfruens Allé

blev erstattet af de to nye navne. Slotsfruens Vænges grundejerforening har altså ikke været med i forhandlingerne, men er blevet stillet over for et fait accompli!

Foreningen protesterede, lige som grosserer P.C.C. Schmidt, der jo havde sin P. C. Schmidts Allé, gjorde. Man noterer, at O. Bryding *ikke* protesterede mod, at O. Brydings Allé blev til Østerlågen. Det skyldes nok, at han var formand for Danas Park 1914-1930 undtaget 1918-1919 og 1922-1923.¹⁵ Om Spangen skrives en kende nedladende:

"Den lille Vej, der forbinder de to sidst omtalte Veje, skal jeg under Henvisning til førnævnte Skrivelse af 19' Januar d.A. foreslå at kalde Spangen. Spørgsmålet er uden større praktisk Betydning, idet de fire ved Vejen beliggende Grunde ikke har Numre til denne Vej; men et Navn bør den vel ikke destomindre have."

Den 8. april 1927 fik Hr. Overgartner J. Brix-Andersen fra Slotsfruens Vænge melding om, at man ville indstille de pågældende navne til Kommunalbestyrelsens godkendelse, se medfølgende kortskitse! Se figur 9 side 19.

Sidste navneændring, Aalekistevej til Slotsherrensvej, blev endelig konfirmeret i skrivelse af 30. november 1927 fra 'Fællesudvalget angaaende Gaders Benævnelse' til Stadskonduktøren efter accept fra Rødovre Sogneraad.

Brevet på side 11 er stilet til Hr. Sekretær O. Mackeprang. Cand. Jur. Otto Tolstrup Mackeprang (1894-1979) var i 41 år, fra 1924 til 1965 sekretær for vejnavnenævnet. Han blev udnævnt til fuldmægtig i magistratens 4. afdeling, og avancerede først til ekspeditionssekretær for at blive pensioneret 1. januar 1965 som vicekontorchef. Fra en nekrolog fra 1970 kan citeres:¹⁶

"Mackeprang var en detaillernes og anekdoternes mand, og det skulle gerne med altsammen. Han var en nidkær læser af Historiske Meddelelser om København og et stærkt interesseret medlem af Selskabet for Københavns Historie. Fandt han noget at indvende, var han ikke den der brændte inde med sin kritik, men det var altid en fornøjelse at få en diskussion med den vidende og muntre mand."

Et godt eksempel på hans stil ses i det festskrift¹⁷ han i 1936 skrev i anledningen af byplanmødet i Svendborg, hvor han blandt andet beretter om navngivningen i de tre grundejerforeninger. Der er ikke meget pænt at sige om den tidligere navngivning.

¹⁵ Uddrag af Grundejerforeningen Danas Parks historie, side 5

¹⁶ Sigurd Jensen: Historiske meddelelser om København 1970, side 196

¹⁷ O. Mackeprang: Gadenavnenes Systematisering, 1936

Danas Park at bidrage til vejenes vedligeholdelse, men "at man vilde være villig til at meddele en midlertidig Tilladelse til, at Grundejerne i Parcelforeningen ved Opslag paa Tavler forbød tunglæssede Vogne, der ikke havde Ærinde til de ved Vejene beliggende Ejendomme, idet dog Grundejerne selv maatte tage ansvar for slig Forholdsregel."¹⁹ Da opslagene ikke hjalp, og da politimyndighederne, ja selv statsadvokat og rigsadvokat, nægtede at tage sig af sagen, skred Slotsfruens Vænge til privat søgsmål.

28. juni 1926 blev der afholdt bestyrelsesmøde hos Hr. Brix Andersen i Slotsfruens Alle. Citat fra referatet: "*Formanden aabnede Mødet og meddelte Resultatet af Sagen mod Købmand Andersen. Der var nu faldet Dom i Sagen og Købmand Andersen blev frifundet. Foreningen blev fritaget for Sagens Omkostning. Overretssagfører Isted-Møller havde fraraadet at appellere Sagen.*"

Allerede i notat af **27. maj 1926** fra Stadsingeniørens Direktorat påpeges kommunens vanskelige stilling. På den ene side har beboerne i Danas Park ingen privatretslig ret til at passere vejene i Slotsfruens Vænge, men på den anden side ligger Danas Park klemmt inde mellem Slotsfruens Vænge og Kransager Villaby. Man anbefaler derfor at opsætte spærringstavler, der helt eller delvis forbyder gennemkørsel med tungt belastede vogne. Overtrædelse kunne straffes med bøde indtil 400 kr. Man vil også foretage en trafiktælling. Den viste bl.a., at der 28. maj på Slotsfruens Allé, altså Dyssevænget, kørte 106 cykler, 5 personbiler, 1 motorcykle u. sidevogn, 8 lastbiler, 2 hestevogne m. 1 hest og 1 med 2 heste. Men som skrivelsen slutter med: " ... *men selvom Trafikken nu er ringe, kommer jo bl.a. det Tidspunkt, hvor der skal bygges i "Danas Park", og da kommer den slemme Trafik.* "

20. januar 1927 bestyrelsesmøde. Igen var de belastede veje på dagsordenen. Denne gang på grund af spærringen af Slotsherrens Bro, hvilken gav en øget trafik. Men ak! Kommunen ville ikke give tilskud til vejvedligeholdelsen!

6. april 1927 bestyrelsesmøde. Stadsingeniørens Direktorat agtede at opsætte større spærreskilte på vejen, denne gang med politiets underskrift i stedet for Magistratens. Og som der står i referatet: "*2 Køretøjer vare allerede blevet skrevet og maatted betale Bøde for ulovlig Kørsel på Vejene.*"

Dette har måske haft en vis virkning, for i 1929 måtte Vognmand Hansen i Brønshøj betale en bøde på 40 kr. (= 1426 kr. i dag). Det var meget værre, at køretøjer fra Teglværkets Centralkontor havde kørt vejene i stykker. Men de afviser at reagere, og der må anlægges sag. Udfaldet kendes desværre ikke.

Vi må imidlertid formode, at skærmydslerne forsvandt efter vejene blev endelig udlagte og asfalterede omkring 1940.

¹⁹ Skrivelse af 29. december 1923. Magistratens 4. afdeling

Magistraten og hjørneafskæringerne

Efter den store brand i København i 1795 blev der hurtigt vedtaget nye regler for byggeri. Bla. skulle der udføres hjørneafskæringer i 5 alens bredde. Det skulle sikre, at trafik og især brandbiler nemmere skulle kunne dreje om hjørner²⁰.

Se man på Slotsfruens Vænges veje, kan man se, at der i alle vejkryds er en tydelig hjørneafskæring, hvilket i 1946 blev et krav fra Københavns Kommune i forbindelse med 'Detailprojekt til Anlæg af Aavendingen, Dyssevænget og Spangen', i henhold til Byggelov af 29. marts 1939. Kommunen havde nemlig overtaget 'Anlæg og Vedligeholdelse af de paagældene Gader i Henhold til Gadelovens § 8'. Imidlertid måtte Københavns Kommune rykke for svar.

Brevet af 15. juni 1948 fra Magistratens 4. afdeling er stilet til Hr. Konsulent Vilhelm Schmidt og handlede specielt om matrikel 981, hvor det pointeredes, at udgiften til hjørneafskæringen udelukkende 'maa paahvile Grundejerne eller Grundejerforeningen'.²¹ Der gik altså mere end to år, før der skete noget i sagen!

Udstykningen efter 2. verdenskrig

Ved stiftelsen af Parcellforeningen Slotsfruens Vænge var der i 1912 som nævnt 72 grunde på $\frac{1}{4}$ tønde land, svarende til 13.824 $\square$ alen eller 1379 m². I dag har foreningen 138 parceller, hvilket indebærer, at de fleste grunde er blevet delt i to grunde. Denne opdeling startede allerede i 1930'erne. En ekstraordinær generalforsamling 21. november 1951 behandlede problemet. I brev af 4. december skriver den senere så kendte konservative folketingsmand, landsretssagfører Hagen Hagensen til Magistratens 4. afdeling:

*"Generalforsamlingen var stærkt betænkelig ved, at der i flere tilfælde er sket udstykning, henholdsvis bebyggelse, som ikke synes overensstemmende med servitutterne. Idet det overvejes, efter at fornøden orientering har fundet sted, eventuelt over for magistraten at rejse krav om en stærkere fastholdelse af servitutternes overholdelse, tilføjer jeg, at foreningen går ud fra, at magistraten, så længe dette spørgsmål ikke er afklaret, afstår fra at godkende, respektive undlade at påtale overtrædelser af servitutternes bestemmelse."*²²

Desværre har det ikke været muligt at opspore servituten fra 15. september 1913, men udstykningen fortsatte jo med uformindsket styrke.

Videre perspektiver

Sidste store 'sag' der verserede i Slotsfruens Vænge var, kan man godt sige, kampen om stilleveje. Det skulle være et fælles projekt mellem de tre grundejerforeninger, der i 1988 fremlagde et vejprojekt. Imidlertid trak Danas Park og Kransager Villaby sig af forskellige grunde, men en enig bestyrelse i Slotsfruens Vænge og stillevejsudvalget gik ind for at etablere stilleveje, hvilket Vejkontoret meddelte tilladelse til. Og så startede balladen. Der kom flere indsigelser, lodige som

²⁰ <http://flokstra.dk/index.php/brandsikring-af-historiske-bygninger/historiske-brande-og-brandkrav>

²¹ Brev af 15. juni fra Magistratens 4. afdeling til Hr. Konsulent Vilhelm Schmidt

²² Brev af 4. december 1951 fra Hagen Hagensen til Magistratens 4. afdeling

underlødige, mod projektet, underskriftindsamlinger med gengangere mm. Imidlertid havde bestyrelsen argumenterne i orden og et stort flertal med sig, og i 1989 var projektet blevet realiseret. Ideen var faktisk så god, at de to øvrige grundejerforeninger senere vedtog at få stilleveje!

Afslutning

Husum og Slotsfruens Vænge har ikke sat sig særligt synlige spor i historien. Man kan dog nævne, at Leonora Christina efter sin løsladelse fra Blåtårn på vej til Maribo Kloster tilbragte tiden fra maj til september 1685 i en gård i landsbyen Husum. Men desværre ikke den gård, hvorfra Slotsfruen er udstykket.

Slotsfruen Allé og Slotsfruens Vænge er navne, der knytter sig til navnet Slotsherrensvej, der igen har taget navn efter Slotsherrens Bro, den bro der går over Harrestrup Å, og som adskiller København og Rødovre Kommuner. Men hvem var denne slotsherre? I følge Steffen Høgh fra Rødovre kommunes lokalhistoriske afdeling var det Torben Oxe, der skulle have beboet godset Islevhus.²³ Men det er kun en overlevering. Hvad der derimod er sikkert, er at der er skrevet et digt om denne bro, der jo har haft en stor indflydelse på navngivningen af vores veje.

Slotsherrens Bro af Viggo Stuckenberg

Jeg staar paa Brøndshøj Bakke den første Foraardag,
langt ude Sne i Brakjordsfurer skinner,
og Solen tørrer Mos og Tegl paa Bondelængers Tag,
og Vand i alle visne Grøfter rinder.

Dernede ligger Husum med Mølle og med Kro,
med Skorstensrøg og Gavle, grønne Tage,
og Islemark, og Islehøj, og Torben Oxes Bro,
– ak, Torben Oxe, nu, i vore Dage!

Det Land det er saa aabent, det Land det er saa lyst,
og Solen gaar velsignende derover,
det er som om hver Muldklump derude vaagner tyst,
og som hver Blomst i Morgendrømme sover.

²³ <https://www.rk.dk/om-os/byvaaben-logo-og-borgmesterkaede/oksen-hedder-torben/>

Der er saa højt til Himlen, og Lærken saar sin Sang,
som Lærken slog i *din* Tid, Torben Oxe;
de Enge er saa brede, din Bro den er saa trang,
... de samme Hændelser i Verden vokse.

Sidste digte, Samlede værker bind II, 1906

20

Kilder

Asger Fog: HUSUM, Landsbyen der forsvandt. Brønshøj Museum 1993

Da København fik vokseværk, Historiske meddelelser om København 2001. Københavns Kommune 2001

København, De indlemmede Distrikters byplanmæssige Udvikling 1901-1941. Stadsingeniørens Direktorat 1942

Bydelsatlas Brønshøj-Husum, Miljø- og Energiministeriet-Skov- og Naturstyrelsen 1995

Christian Kirkeby: Emdrup og oppe på bjerget, Lokalthistorisk Selskab for Brønshøj, Husum og Ueterslev 2006

Jan Mejlsing: Uddrag af Dana Parks historie 1912-1972, 2004

Jørgen Larsen: Derfor blev 900 små københavnere husvilde i 1916. Berlingske Kultur 16. september 2013

Kraks Vejvisere 1920-1945: <https://bibliotek.kk.dk/node/5930>

Bent Jørgensen: Storbyens Stednavne. Gyldendal, 1. udgave 2. oplag 1999

O. Mackeprang: Gadenavnenes Systematisering med særligt Henblik på København og tilstødende Kommuner, Fortryk af Bretning om dansk Byplanlaboratoriums Virksomhed 1931-35, Byplanmødet i Svendborg 1936 side 5-6

Sigurd Jensen: Historiske meddelelser om København 1970 side 196

Omregning til nutidskroner: <http://www.oldmoney.dk>